

РОЗДІЛ 2 СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ

УДК 378.147.091.33-027.22

Белан Т.Г.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-МАГІСТРАНТІВ ДО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

У статті описуються особливості підготовки студентів спеціальності "Середня освіта. Трудове навчання та технології" до проходження педагогічної практики в магістратурі. Наголошується на тому, що теоретична підготовка майбутніх магістрів здійснюється у процесі вивчення дисциплін психолого-педагогічного, спеціального, методичного циклів, а практична підготовка – як у процесі засвоєння всіх дисциплін, так і під час проходження всіх видів педагогічної практики. Також у статті приділяється значна увага педагогічним практикам на молодших курсах та описується їх значення у підготовці студентів-магістрантів до проходження практики під час навчання у магістратурі.

Ключові слова: професійна підготовка, практична підготовка, теоретична підготовка, магістранти, навчальна дисципліна.

Постановка проблеми. Підготовка майбутніх магістрів у вищій школі – складний і комплексний процес, який включає психолого-педагогічний, спеціальний, методичний цикли дисциплін та педагогічні практики. Значення педагогічної практики як одного із основних елементів професійної підготовки магістрантів дуже важливе, тому що саме вона забезпечує поступове оволодіння студентами вмій та навичок основних функціональних напрямків майбутньої педагогічної діяльності.

Ретельна підготовка усіх, хто відповідає за формування особистості майбутнього викладача, – запорука успішного проходження педагогічної практики. Особливо важливе значення в ефективності проведення педагогічної практики надається всебічній і якісній професійній підготовці студентів протягом навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі організації педагогічної практики присвятили свої праці такі науковці: М. Бобро, Н. Краснощок, Л. Морозова; Н. Місяк, О. Оловаренко, Н. Козакова, Л. Нечепоренко, В. Юрченко; проблемі професійної підготовки майбутніх учителів технологій присвятили свої роботи такі науковці: О. Коберник, Є. Кулик, В. Мадзігон, Н. Левченко, В. Сидоренко, О. Торубара, Д. Тхоржевський, А. Цина; проблему підготовки студентів до проходження

педагогічної практики вирішували такі науковці: С. Васільєва, Н. Гладун, К. Резнік, Л. Кацова, Л. Кондрашова, Т. Степанова.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є дослідити особливості підготовки студентів спеціальності "Середня освіта. Трудове навчання та технології" до проходження педагогічної практики в магістратурі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підготовка майбутніх викладачів спеціальності "Середня освіта. Трудове навчання та технології" у вищому навчальному педагогічному закладі до проходження педагогічної практики у магістратурі базується на ґрунтовній теоретичній та практичній підготовках. Теоретична підготовка майбутніх магістрів здійснюється у процесі вивчення дисциплін психолого-педагогічного, спеціального, методичного циклів, а практична підготовка – як у процесі засвоєння всіх дисциплін, так і під час проходження всіх видів педагогічної практики.

Педагогічна практика – необхідна складова професійної підготовки майбутнього викладача, яка надає можливість для стимулювання внутрішнього потенціалу особистості і створює основу для формування власного стилю педагогічної діяльності [1, с. 244].

Зрозуміло, що підготовка студентів до проходження педагогічної практики, не обмежується заходами, проведеними напередодні практики. А так як навчання в магістратурі студентів спеціальності "Середня освіта. Трудове навчання та технології" починається з педагогічної практики, то підготовка до її проходження базується на тих знаннях і вміннях, на тому практичному досвіді, що отримали студенти у попередні роки навчання.

Починається підготовка студентів до проходження майбутньої педагогічної практики, фактично, з першої лекції кожного циклу дисциплін: психолого-педагогічного, спеціального та методичного. Психолого-педагогічний цикл включає такі навчальні дисципліни: "Загальна психологія", "Теорія педагогіки", "Вікова та педагогічна психологія", "Історія педагогіки", "Соціальна психологія", "Вступ до спеціальності", тощо; до спеціального циклу входять такі навчальні дисципліни: "Практикум у навчальних майстернях", "Технологія конструктивних матеріалів", "Радіоелектроніка", "Креслення", тощо; навчальні дисципліни, які включає методичний цикл: "Методика виховної роботи"; "Основи теорії технологічної підготовки", "Методика навчання технологій", "Методика профільного навчання", тощо.

Вивчення психолого-педагогічних дисциплін допомагає студентам оволодіти інноваційними формами, методами і засобами організації навчально-виховного процесу в умовах вищого навчального закладу, оволодіти педагогічними технологіями, формувати вміння розв'язувати педагогічні завдання, розвивати творчу ініціативу, створювати мотивацію майбутньої педагогічної діяльності [1]. Студенти оволодівають системою умінь і необхідних навичок, які сприяють налагодженню педагогічної взаємодії вчителя і учнів. Це сприяє і розвиває педагогічне мислення студентів. Такий етап є першим підготовчим і визначальним у педагогічній практиці. Саме в цей період, на перших курсах, викладачі педагогічного закладу як найефективніше прагнуть використовувати можливості лекційних, семінарських і лабораторних та практичних занять з метою глибокого і зрозумілого майбутнім педагогам зв'язку теорії з практикою, мобілізувати студентів на те суттєве, педагогічне, що є у спостереженнях, аналізах окремих форм організації навчально-виховного процесу в школах. Студенти тренуються самостійно аналізувати педагогічні факти, явища, вести спостереження за новинами в професійній пресі, навчаються колективно складати плани і добірки методичних матеріалів, окремих видів шкільної документації, тощо [3, с. 36].

Навчальні дисципліни спеціального циклу направлені на озброєння студентів системою професійно важливих теоретичних знань, формування та розвиток важливих для майбутньої професії навичок, умінь та здібностей. Система знань, умінь та навичок, які студенти отримують під час вивчення фахових дисциплін – це необхідна передумова успіху в майбутній педагогічній діяльності.

Під час вивчення дисциплін методичного циклу відбувається оволодіння студентами теоретичними і методичними знаннями та вміннями проведення уроків та виховних заходів. На даних дисциплінах студенти розв'язують педагогічні задачі, моделюють педагогічні ситуації, оволодівають проектною методикою та вміннями планувати навчальний процес, вчать скласти й оформити необхідну документацію. Також у процесі вивчення методичних дисциплін у майбутніх учителів формуються знання та вміння щодо оптимального вибору й педагогічно грамотного застосування форм, методів і засобів трудового навчання. Вивчення методичних дисциплін відбувається в умовах, наближених до професійної діяльності і це дає змогу аналізувати й оцінювати вихідні настанови, потреби, орієнтації майбутніх учителів, що впливає на вибір ними стратегій поведінки в ситуаціях педагогічної взаємодії.

Теоретична підготовка зазначених навчальних дисциплін всіх циклів забезпечує успішне проходження педагогічної практики майбутніх магістрів. Також велику роль для успішного проходження педагогічної практики в магістратурі відіграють всі види педагогічних практик.

Під час проходження педагогічних практик на молодших курсах студенти збагачуються спостереженнями, відчувається практична значущість професійних знань, потреба оволодіння ними. Знання з суспільних, психолого-педагогічних і спеціальних дисциплін стають більш конкретними, дієвими. В процесі педагогічної практики з'являється можливість перевірити себе на правильність вибраного життєвого шляху, відповідність особистісних якостей вимогам педагогічної професії, любов

чи її відсутність до дітей, уміння відстоювати свою точку зору, вміння організувати колектив, поєднати навчально-практичні завдання з предметів психолого-педагогічного циклу з конкретною практичною роботою в школі.

Саме у процесі проходження пасивних педагогічних практик на другому та третьому курсах навчання студенти ознайомлюються з особливостями організації навчального процесу, прийомами і методами навчання і виховання учнів, вивчають досвід роботи вчителів і класних керівників, що є досить важливою формою набуття майбутніми вчителями вмінь та навичок навчально-виховної роботи. Здійснюється це шляхом відвідування і аналізу уроків і виховних заходів, які проводять учителі-предметники і класні керівники. Саме під час ознайомлення студентів із навчально-виховним процесом у загальноосвітніх навчальних закладах відбувається початок процесу адаптації студентів до майбутньої професійної діяльності вчителя технологій.

Отриманий досвід під час педагогічних практик на молодших курсах і поглиблені теоретичні знання студенти використовують в процесі проходження активної педагогічної практики на випускному курсі бакалавра, коли виконують функції вчителя трудового навчання і класного керівника. В процесі цієї практики студенти поглиблюють і закріплюють теоретичні знання та навчаються застосовувати їх в практичній діяльності; оволодівають сучасними методами, формами навчально-виховної роботи в основній школі; здійснюють навчання і виховання учнів як на уроках так і в системі позакласної і позаурочної роботи; формують педагогічні професійні якості та інтерес до науково-дослідної роботи в галузі педагогічних наук; навчаються виконувати обов'язки вчителя трудового навчання і класного керівника. Даний вид педагогічної практики найбільш наближує студентів-магістрантів до проходження першої педагогічної практики в магістратурі.

Кожний вид педагогічної практики потребує не тільки серйозної методичної підготовки студентів щодо її проходження, а й серйозного підходу в її організації методистів, керівників педагогічної практики. Всі види педагогічної практики мають чітко визначену мету і конкретний перелік завдань, виконати які допоможуть студентам отримати теоретичні знання. Методично підготовлені студенти до проходження педагогічної практики зможуть самостійно планувати свою педагогічну діяльність, застосовувати різні форми і методи під час проведення уроків трудового навчання і виховних заходів. Педагогічна практика надає можливість студентам застосувати теоретичні знання, отримати цінний педагогічний досвід і забезпечує розвиток професійно важливих особистісних якостей майбутніх учителів технологій.

Л. Кацова наголошує на основних недоліках в структурі навчально-виховного процесу у вищих педагогічних навчальних закладах, що призводять до негативних переживань і невдач студентів під час педагогічної практики, а саме: відсутність чіткої професійно-педагогічної спрямованості в системі викладання спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін та їх зв'язку з практичною роботою в школі; недостатня логічна послідовність і взаємозв'язок у вивченні дисциплін психолого-педагогічного циклу, що повинна забезпечувати інтеграцію і спеціалізацію професійної підготовки майбутнього вчителя у практичній діяльності; недостатнє залучення студентів до активних форм навчальної роботи; відсутність науково обґрунтованої системи поетапного формування у студентів загальнопедагогічних знань, умінь і навичок роботи з учнями протягом усіх років навчання у вищому навчальному закладі як основи педагогічної майстерності майбутнього вчителя; відсутність чітко розробленої методики структурування програмного матеріалу з психолого-педагогічних дисциплін [2, с. 7].

На нашу думку, щоб магістранти досягли значних успіхів у проходженні педагогічної практики, потрібно так структурувати навчальний процес на попередніх курсах навчання, щоб лекційні і практичні заняття з психолого-педагогічних дисциплін були в логічному взаємозв'язку із завданнями педагогічної практики. Педагогічна практика студентів повинна навчити студентів застосовувати знання, які вони здобули у вищій школі, в процесі навчання і виховання школярів. На педагогічній практиці майбутні вчителі технологій мають не лише перевірити і закріпити набуті теоретичні знання, а й вивчити багатогранну роботу школи, складну роботу вчителя, учнівського колективу, опанувати прийоми і методи навчально-виховної роботи з учнями і адаптуватися до умов майбутньої професійної діяльності.

Також ефективним засобом підготовки магістрантів до педагогічної практики є активна участь їх у семінарських та практичних заняттях, у різноманітних видах позанавчальної та суспільної роботи. Було б добре, якби перед проходженням педагогічної практики у магістратурі провести оглядові лекції, які включили б основні питання з педагогіки, психології та методик викладання спеціальних дисциплін. Проведення таких лекцій дуже важливе для магістрантів, адже від вивчення навчальних дисциплін до практичної практики на п'ятому та шостому курсах проходить час (два-три роки). За цей період багато що забувається, дещо змінюється, удосконалюється і т.п. Оглядові лекції можуть вдало заповнити ці прогалини у знаннях студентів.

Висновки. Підготовка студентів до проходження педагогічної практики починається з першого дня навчання в університеті. І чим серйозніше і відповідальніше будуть відноситися студенти до різних видів навчально-виховної роботи, тим сумлінніше будуть готуватися до кожного заняття та якісно і

ефективно будуть проводити їх. Важливо, щоб вивчення теоретичних курсів студентами було пов'язане із застосуванням знань на педагогічній практиці.

Використані джерела

1. Кайдалова Л.Г. Педагогічна практика аспірантів – передумова становлення особистості викладача [Електронний ресурс] / Л.Г. Кайдалова, Н.Б. Щокіна. – Режим доступу: dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/4058...4.pdf
2. Кацова Л.І. Формування професійного інтересу у майбутніх учителів у процесі педагогічної практики : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Лариса Іванівна Кацова. – Харків, 2005. – 22 с.
3. Козій М.К. Психолого-педагогічні умови удосконалення педагогічної практики: [методичний посібник] / Микола Кузьмич Козій. – К.: В-во Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, 2001. – 140 с.
4. Сизоненко І.Є. Вплив педагогічної практики на формування професійних якостей студентів / І.Є. Сизоненко, О.Г. Шалепа // Практично-професійна підготовка студентів у системі вищої освіти: проблеми та шляхи вдосконалення : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 7-8 грудня 2011 р. – Харків: ФОП Шейніна О.В., 2011.– 322 с.

Belan T.

PROFESSIONAL FEATURES TRAINING OF UNDERGRADUATE STUDENTS TO PEDAGOGICAL PRACTICE

The article describes the features training of students of specialty "Secondary education. Labor training and technology" to the teaching practice in the magistracy. It is emphasized that the theoretical training of future masters is in the process of studying disciplines of psycho-pedagogical, special, methodical cycles, and practical training is in the process of learning all disciplines as well as during the passing of all types of pedagogical practice. The attention is focused on the fact, that the study of psychological and pedagogical disciplines helps students to master innovative forms, methods and means of organization of educational process in higher education institutions, to learn teaching techniques, to form the ability to solve pedagogical problems, to develop creative initiative, to create motivation for future teaching.

The article states, that preparation of students for teaching practice starts from the first day of studying at university. And the more serious and responsible students will refer to various kinds of educational work, the more conscientious they will prepare for each lesson, and qualitatively and effectively they will conduct them. It is also described a number of educational disciplines, which includes theoretical training of students, namely "Introduction to specialty", "General psychology", "Age and educational psychology", "Theory of pedagogy", "Social psychology", "Methodology of educational work", "Pedagogical skills", "Fundamentals of the theory of technological training", "Methods of teaching technology", "School course of Information Technology and its teaching", "Technical means of training".

Considerable attention is paid to pedagogical practices in undergraduate courses, and their importance in preparing students for passing practice in magistracy is described. During the passing of pedagogical practices in the previous courses, students study the experience of teachers and form teachers, that it is a very important form of acquisition of undergraduate students the skills of educational work. It is said, that teaching practice in undergraduate courses supplements and enriches the theoretical psycho-pedagogical training of students, and gives them the opportunity to consolidate and deepen the acquired knowledge. It creates conditions for mastering the basic pedagogical skills, contributes to the acquiring personal experience of students, which is necessary for understanding of their future profession and preparation for teaching practice in the magistracy.

Key words: professional training, practical training, theoretical training, undergraduates, educational discipline

Стаття надійшла до редакції 31.10.2016 р.